

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
ויגש
כסלו ה'תשע"ט ב'ש"ל
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בעניין תענית עשירי בטבת.

מקומם של השכלולים הטכנולוגיים לעתיד לבוא.

השלמה לגבי דעת הטורי אבן והמנחת חינוך שלעתיד לבוא יהיו ימי החנוכה תשעה ימים כשאר ימים טובים של גליות, כי מסתבר שלא יהיה שום צורך אז בשני ימים טובים של גליות, ואפילו בראש השנה.

ועוד בדין ארבעת הצומות, שמדברי קבלה אין להם תאריך קבוע בחודש.

השלמה בנושא התפילה בזמן בכי התינוק במילתו, שהיא עת רצון, שנרמז בגעיא שבפסוק, "סורו ממני וגו', י"י תפילתי יקח".

האם אפשר (או אפילו רצוי) לתת סם הרדמה לתינוק הנימול בכדי להרגיעו, או שאין לעשות כן.

שו"ת הציבור.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 474

השיעור מוקדש על ידי ידידנו הרב שלום צדוק יצ"ו
בן הרב יוסף זצ"ל, עורך העלון מסילות בני תימן, לרפואתו והצלחתו.
המקום ב"ה ישלח לו רפואה שלימה בכלל חולי עמו ישראל, ויעמידהו מחליו לחיים
טובים ולשלום, ויחזקהו ויאמצהו בקו הבריאות, וימלא כל משאלות לבו ולבכם
לטובה, אכי"ר.

השיעור מוקדש על ידי ידידנו הרב שלום צדוק יצ"ו בן הרב יוסף זצ"ל, עורך העלון מסילות בני תימן, לרפואתו והצלחתו. המקום ב"ה ישלח לו רפואה שלימה בכלל חולי עמו ישראל, ויעמידהו מחליו לחיים טובים ולשלום, ויחזקהו ויאמצהו בקו הבריאות, וימלא כל משאלות לבו ולבכם לטובה, אכ"ר.

מקומם של השכלולים הטכנולוגיים לעתיד לבוא.

אנו לקראת צום עשירי בטבת שיחול השבוע ביום ג', הוא היום שנכפל בו כי טוב.

יום עשירי בטבת, יהי רצון שנוכה שיהפוך אותו הקב"ה לששון ולשמחה. שלא יהיה עשירי בטבת, אלא עשירי בטובות, שיהיה בו הרבה טובות. כה אמר יי צבאות. צום הרביעי. וצום החמישי וצום השביעי, וצום העשירי. יהיה לבית יהודה, לששון ולשמחה. ולמעדים טובים. והאמת והשלום אהבו [זכריה ח', י"ט]. "עשירי בטבת" עוד ייהפך ל"מועדים טובים"...

מצפים ומייחלים אנו שייבנה בית מקדשנו ותפארתנו בקרוב. בהקשר לכך ישנו מאמר נפלא בפסיקתא רבתי והפיסקא הראשונה, שבת וראשי חדשים, בנוגע לפסוק בישעיהו [ס"ז, כ"ג], וְהָיָה מְדֵי חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ. וּמְדֵי שָׁבֻת, בְּשַׁבְּתוֹ. יְבֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָי אָמַר יי, וכמדומני שכבר דיברנו על כך בעבר. עתה נוסיף עוד מה שהתחדש על כך בס"ד.

כך אומרת הפסיקתא שם, והיה מדי חדש בחדשו וגו'. כך פתח ר' תנחומא, אומר דוד המלך בתהלים מתי אזכה לראות פני ה' צמאה נפשי לאלהים לאל חי. מתי אבוא ואראה פני אלהים [מ"ב ג']. אמרו לו ישראל, רבנו של עולם, אימתי אתה מחזיר לנו את הכבוד שהיינו עולין בשלשת פעמי רגלים ורואין פני השכינה וכו'? אימתי את מחזירנו לאותו הכבוד? הרי כמה זמן שחרב בית חיינו, הרי שבוע וכו', מתי אבא ואראה פני אלהים?

אמר להם, בני, בעולם הזה, כמה פעמים הייתם עולים? לא שלשה פעמים בשנה? כשיגיע הקץ,

אני בונה אותי, ואין אתם עולים שלשה פעמים בשנה, אלא כל חודש וחודש, ובכל שבת ושבת אתם עתידים להיות עולים שם וכו'.

והיאך אפשר שיבא כל בשר בירושלם בכל חודש ובכל שבת? א"ר לוי, עתידה ירושלם להיות כארץ ישראל, וארץ ישראל ככל העולם כולו. והיאך הם באים ראש חודש ושבת מסוף העולם? אלא, העבים באין, וטוענים אותם, ומביאין אותם לירושלם, והם מתפללים שם בבוקר. והרי בד"כ קישור העבים הוא בבוקר. והוא שהנביא מקלסן, מִי אֱלֹהֵי בָּעֵב תְּעוֹפִינָה, וְכִיּוֹנִים אֶל אֲרֻבְתֵיהֶם [ישעיה ס' ח']. ואחר התפילה, שחרית או מוסף, ואיני יודע אם היו נשארים עוד להקרבת הקרבנות, היו העבים מחזירים אותו הביתה. ולגבי תפילת המנחה, אומרת הפסיקתא, וְכִיּוֹנִים אֶל אֲרֻבְתֵיהֶם, הרי של מנחה. שהרי דרך היונים להתאסף לעת ערב, לחזור לקניהם.

נמצא שתחילת הפסוק המדבר בעבים הוא על תפילות הבוקר, והמשך הפסוק המדבר על היונים הוא על תפילות המנחה.

יבא כל בשר וגו'. אינו אומר יבואו כל ישראל, אלא יבא כל בשר. א"ר פינחס, מהו כל בשר? כל מי שפישר יצרו בעולם הזה, זוכה לראות פני שכינה. בישר מלשון מיאוס ובזיון, שלא הלך אחרי עצת היצר. כדכתיב [ישעיהו ל"ג] יַעֲצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרָע. מִלֶּךְ בְּיָפוֹ תִּחְזִינָה עֵינֶיךָ. דבר אחר, יבא כל בשר, אפילו גויים. ולא כל גויים, אלא אותן שלא שעבדו בישראל, משיח מקבלן.

עד כאן קראנו ממאמר חז"ל בפסיקתא, ומכאן דיברנו בעבר [עיינן שיעור מוצש"ק ויגש ה'תש"ע, ומוצש"ק קרח ה'תשע"ז], שחז"ל צפו בעיני קדשם את שאנו רואים בזמננו בעשרות השנים האחרונות, דברים שלא היו בזמנם, וגם לא חלמו עליהם. אפילו הרמב"ם [בהקדמתו לח' פרקים] בחכמתו הרבה, היה נראה בעיניו כי

שערי יצחק – השיעור השבועי

דיברנו עוד בשיעור הקודם על דברי המנחת
חינוך והטורי אבן שסוברים שבזמן שקידשו
עפ"י הראייה, משום ספיקא דיומא היו קובעים
את החנוכה תשעה ימים. וכך הוא כתב [מצוה
ש"א אות ו'], והנה דינים אלו משום ספיקא דיומא
עבדינן כאבותינו שני ימים היינו ביום טוב
דאורייתא. אבל בדרבנן, כגון חנוכה, בודאי
בזמן שהיו מקדשין עפ"י הראייה, והיו שלוחין
יוצאין על חנוכה, כמבואר בש"ס דר"ה,
ובמקום שלא היו מגיעין, בודאי עבדינן ט'
ימים. ואף שהוא ספק דרבנן, מ"מ כיון דאנו
מסופקים אם יום הראשון אינו חנוכה, א"כ הוי
תשיעי חנוכה, ואם יום התשיעי אינו חנוכה, הוי
יום הראשון חנוכה. ואי אמרינן ספיקא דרבנן
ולקולא, א"כ לא יהיה לא ביום הראשון ולא
ביום התשיעי, כי מאי חזית. ובאמת ביום א' או
יום הט', בודאי הוא חנוכה. וא"כ הוה ליה
איקבע איסורא, ועבדינן לחומרא לכאן ולכאן,
ועבדינן תרי יומי. וגם מעיקרא תקנת חז"ל
אצלם, וזה פשוט וכו'. אך האידנא דאנחנו
בקיאים, רק משום מנהג אבותינו דשלחו מתם
כו', ועל דרבנן לא חששו כ"כ, על כן אנחנו
עושים רק שמונה ימים חנוכה.

אבל כשיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו, ונשוב
לקדש עפ"י הראייה, אז הרחוקים, דעתידה א"י
להתפשט בכל הארצות, בודאי יעשו חנוכה ט'
ימים, כנלע"ד.

אך בזמנינו אנו רואים ב"ה כי התרבו הטלפונים
והפקסים וכו', ואפשר להודיע זאת באמצעותם,
כי הרי אין דין לשלוח דוקא שלוחים, או לעשות
משואות. וכיון שאפשר להודיע בתוך רגע את
כל קבלת העדות, ממילא חזרנו לדין התורה,
ואפילו ראש השנה יהיה רק יום אחד, כי דוקא
בזמן חז"ל עשו ראש השנה שני ימים, גם
בירושלם. אפילו שנתקבלה העדות באותו
היום, כיון שהשלוחים אינם יוצאים ביו"ט. לכן
קבעו את אותו היום קודש, ואת היום שלאחריו
קודש, אך כיון שימציאו טלפון (כעין שדיברנו
על המטוס דלעיל) שאין בו חילול שבת ויו"ט,

מטוס הוא דבר דמיוני בעליל. כשרצה לכתוב
דברים שעולים על דמיונות האנשים החולמים
הביא כדוגמא, ספינת ברזל רצה באוויר. זה
היה נראה אפילו בעיניו כדבר בלתי מציאותי.
למרות זאת, הרי אנו רואים בעינינו מטוסים
ואווירונים, ושאר כלים משוכללים בכיוון זה.

רק בגלל זה ניתן להבין כיצד יוכלו להגיע
בשבת לבית המקדש מסוף העולם. כי לכאורה
תמוה, כיצד יגיעו מקצה העולם לבית המקדש
ויחזרו לביתם, ובמנחה ג"כ ילכו ויחזרו? יותר
מזה דיברנו בעבר, כי אותם אווירונים
משוכללים, יהיו יכולים לטוס אפילו בלא
חילול שבת, שלא כמו אווירונים שלנו שאי
אפשר ליסוע בהם אלא על ידי חילול שבת
גמור, הבערה ועוד כמה מלאכות.

ומה שאמרנו שהאווירונים יהיו משוכללים, אין
כוונתי להיתרים שהמציאו כיום לרוב, גרמא
דגרמא, כח כחו, מניעת המונע, ושאר סברות
כיוצא באלו, שיכולים עם התחכמויות כאלו,
אפילו שיעבוד מפעל שלם בשבת... אנו
מדברים על אווירונים שיהיו ללא סרך חילול
שבת, וכמו ענן. לכן אומר הכתוב, 'מי אלה
כעב תעופינה', כעב בכא"ף הדמיון. גם על ענן
ממש אי אפשר לשבת, הרי יפלו ממנו. לכן אין
ספק לפי ענ"ד שהכוונה על אווירונים, רק שיהיו
משוכללים יותר מאותם המצויים כיום.

גם אבותינו הלכו במדבר על שבעת ענני כבוד,
ואחד מהם היה מתחתיהם, ומוכרח שזה היה סוג
עננים שאפשר לשבת עליהם. כך מסתבר.

השלמה לדעת הטורי אבן והמנחת חינוך שלעתיד
לבוא יהיו ימי החנוכה תשעה ימים כשאר ימים טובים
של גליות, כי מסתבר שלא יהיה שום צורך אז בשני
ימים טובים של גליות, ואפילו בראש השנה.

ועוד בדין ארבעת הצמות, שמדברי קבלה אין להם
תאריך קבוע בחודש.

מכשירי קשר משוכללים כ"כ, ויוכלו להודיע ברגע אחד לכל המקומות בעולם על קבלת העדות.

זאת דיברנו בעבר, עיקר העניין, והרחבנו על עוד דברים, כגון בבית המקדש שייבנה במהרה בימינו, האם יהיו בו משכלולי הטכנולוגיה והאלקטרוניקה שיש היום, מעליות משוכללות וברזים אוטומטיים, ושאר דברים כיוצא בהם, ואמרנו שאכן כן, גם בבית השלישי יהיו שכלולים כאלו.

היום נוסף בס"ד הסתכלות אחרת קצת, אך לא נקדים את המאוחר.

המנחת חינוך כתב אח"כ עוד חידוש גדול [שם אות ז'] על ארבעת הצומות, זאת אחר מה שהבאנו קודם שלפי דעתו, שבזמן שיקדשו עפ"י הראייה, יחזור הדין למה שהיה בעבר, שיהיו תשעת ימי חנוכה, ורק עתה בימי גלותנו קובעים חנוכה לח' ימים בלבד, גם בחו"ל.

ועיקר חידושו כך הוא. הרי מובאים בפסוק דלעיל ארבעת הצומות מדברי קבלה, וצום הרביעי הוא י"ז בתמוז, וצום החמישי הוא תשעה באב, וצום השביעי הוא צום גדליה, וצום העשירי הוא י' בטבת. ידועים לצומות אלו תאריכים קבועים, אך צריך להתבונן בכך שבפסוק לא נכתב ואף לא נרמז באיזה תאריך בדיוק הם יחולו. אין הפסוק מדבר אלא על החודש, לא על היום בחודש. והן אמת שחז"ל תיקנו להתענות ביום מסויים מן החודש, ומי שאינו צם באותו היום שהחליטו חז"ל, לא קיים את המצוה כלל.

אומר המנחת חינוך כי בעבר לא היו לצומות אלו תאריך קבוע, והיו יכולים לבחור איזה יום שרצו, וכמו שסותם הפסוק ואומר, 'צום הרביעי' וכו', שמע מינה שעיקר הקפידא היא על החודש, ויכולים להחליט באיזה יום בחודש שירצו. לדוגמא, צום י"ז בתמוז, יכול לחול בי

בתמוז או בכ' בתמוז, גם בג' בתמוז הוא יכול להיות, וכן כל שאר הצומות. וכן הלאה, גם צום עשירי בטבת אין הכרח שיחול דוקא בי' לחודש.

כך הוא מפרש מדעתו, ולמעשה כבר קדמוהו בזה הריטב"א בב' מקומות [ראש השנה דף י"ח ע"ב ד"ה והא, ובתענית דף כ"ו ע"ב], וכן הרשב"ץ הוא מה"ר שמעון בן צמח [שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' רע"א]. אלא שהם לא אמרו זאת בצורה מוחלטת, רק בתורת אפשר. הם הגיעו למסקנא זו מכח כמה קושיות, שיתכן לתרצם ולומר כך. לעומת זאת, להמנ"ח זה היה ברור. הוא לא ראה את דבריהם, אך הוא כיוון לכך מעצמו.

וזה לשונו שם, והנלע"ד, ונפקא מינה לדין ג"כ, דד' צומות הללו מדברי קבלה, אין נקבע להם יום מיוחד, י' טבת, או ט' באב וכדומה, רק הדברי קבלה (היינו דברי הנביאים כידוע) הוא על אלו החדשים, דבטבת ותמוז ואב ותשרי, מחוייבים להתענות בהם יום אחד. אבל לא נתייחד יום מיוחד, רק איזה יום שרוצה יוכל להתענות, רק באלו החדשים. העיקר שיצומו באותם החדשים. התאריך המדוייק יכול להשתנות. וראיה לדבר דבפסוק אינו מבואר איזה יום כלל, רק צום הרביעי וצום החמישי וצום העשירי דהיינו החדשים, אבל לא באיזה יום. ואביא לך עוד ראיות ברורות בעזה"י. המנחת חינוך מביא ראיות ממאמרי חז"ל שונים, ומפלפל בהם.

ואומר עוד המנ"ח, אלא ודאי הוא הדבר אשר דברתי בעזה"י, דהקבלה לא קבעה יום מיוחד כלל, רק החדשים, ובאיזה יום בחודש שרוצים מתענים. וממילא הנפ"מ לעתיד לבוא, שיהפכו הימים הללו לששון ולשמחה, שיכולים להחליט על שמחה באיזה יום שירצו. וכן בימי ששון ושמחה באיזה יום שרוצים בחדשים הללו עושין ששון ושמחה. יוכלו לקבוע אז שמחה בימים שונים, כגון בכ' בטבת, או אולי בה' בטבת.

אך עתה כל הצומות לא היו אלא מדרבנן, ורבנן קבעו על יום זה, ואם עבר א"צ להתענות עוד. ובעזה"י שלום ואמת יהיה בימינו, ובמהרה בימינו כשיבנה ביהמ"ק ויהיו הצומות לששון ולשמחה, א"כ מדברי קבלה כל החדש זמנו. אך כיון שהברירה ביד החכמים לברור איזה יום בימי החדש, בודאי הצומות שהיינו מתענים יקבעו לששון ולשמחה. וכן היה בבית שני, כמבואר דיום שנהרג גדליה בן אחיקם היה אז יום טוב, וגם ישלחו שלוחים להודיע לגולה, כיון דהחכמים יבררו ימים הללו, א"כ צריכים לנהוג שמחה בימים הללו. ובמידה, אם משנה, לא יצא. כיון שהחכמים יחליטו אז על איזה יום אחר. אך המקומות הרחוקים לא יהיו צריכים לעשות שני ימים מספק, כי אפילו אם לא עשו לפי הקביעות, עכ"פ יצאו דברי קבלה וכו'. אפילו שהם לא ידעו באיזה יום קבעו חז"ל שמחה (חלף הצומות הנהוגים בעבר), בט' בטבת או ב" בטבת, או בשאר יום מהחדש, יספיק להם רק יום אחד לשמות, כי לפי האמור מובן ממילא שאין שום סיבה לספיקא דיומא.

זהו פלפול חזק. המקומות הרחוקים לא יצטרכו להחמיר עד כדי כך, לעשות שני ימים מספיקא דיומא, כיון שבעצם אין קביעות דוקא על אותו היום, וכיון שמסופקים ולא נודע להם מה תיקנו חז"ל אז, ומעיקר הדין אין דין לשמוח דוקא ביום מסויים, לכן לא יצטרכו לעשות שני ימים טובים. המנחת חינוך עוד מאריך על כך.

אח"כ הוא דן האם בזמננו יצאו כלל שלוחים לעניינים אלו, והרי כתוב במשנה שרק על ט' באב יצאו. ומ"מ לאחר החרבן היו יוצאים על ט"ב מפני התענית, כי הוא יום קבוע מדרבנן, כמו שיוצאין על חנוכה, אף שהוא מדרבנן, כיון שהוכפלו. אבל לעתיד במהרה בימינו שיתהפך לששון ולשמחה, אין נ"מ כ"כ באיזה יום, כנלע"ד. וע"ש (בטורי אבן) שכתב כי מחמת הספק היו עושים שני ימים שמחה, ולא נלע"ד כן. טוען המנ"ח כי לעתיד לבוא לא יהיו הצומות כימי החנוכה, כיון שבהם יש תאריכים

מוסיף המנ"ח לגבי זמן בית שני, שהרי בני ישראל לא צמו אז, כי אז בית המקדש היה בנוי, א"כ בבית שני היה כל מקום נוהג כמו שהיו רוצים. ואחר זה כשנחרב הבית בשנייה, והיו רוצים לקבוע הימים הללו לכל ישראל בשוה, כהוא דתקיעות דהתקין רבי אבהו שיהיו כל ישראל בשוה וכו', ביררו חז"ל לאחר החרבן ימים הללו. אחר החרבן תיקנו חז"ל ימים קבועים לתעניות, וזה נמשך עד זמננו. אין כל אחד יכול להחליט מתי להתענות, או שמעדיף יום אחד על פני חבירו. כיום אי אפשר לומר כן, כיון שקבעו חז"ל את הימים לכל ישראל. וכמו לגבי התקיעות שהתקין ר' אבהו בראש השנה, שצורת התרועה לפניו היתה נראית כמחלוקת, שאלו היו תוקעים תשר"ת, ואחרים היו תוקעים תש"ת, ויש שתקעו תר"ת. לכן הוא תיקן צורת תקיעות שווה לכולם, שלא יראה כמחלוקת ח"ו, שכל אחד בוחר וקובע לו תורה משלו. אותו הדבר, לגבי הנושא שלנו. והחילוקי דעות לגבי הצומות היו בין התנאים, והיה דעת ר' עקיבא שהצום יהיה עשרה בטבת שבו הי' עת צרה לישראל, ורשב"י אומר בה' בטבת וכו'. בסופו של דבר הוחלט ונקבע הצום ל"י בטבת.

ומכל מקום זה פשוט האידנא דברצו תליא מלתא, ומדרבנן אנחנו מתענים, בודאי אם התענה בחדש איזה יום קודם יום התענית, בודאי אינו יוצא, כי מדרבנן מחויב להתענות יום זה דוקא. ואפילו בעת שהיה חיוב להתענות, כגון בשעת השמד, מכל מקום אם התענה קודם, ובאותו יום לא התענה, חוץ מה שעבר אדרבנן, אלא אפי' דברי קבלה לא יצא, כיון דלא עשה כמו שתיקנו חז"ל. שלא יחשוב שהרוויח משהו בתעניתו שצם שלא בזמנה, כי בכה"ג לא יוצא אפילו ידי חובת קבלת הנביאים, כיון שלא עשאו כתקנת חז"ל. זהו כלל ידוע בכמה מקומות, שאם הגדירו חז"ל משהו מסויים, והאדם לא עשאו כפי צוואתם, לא הרוויח אפילו את הדין תורה. וכמו לגבי נוסח הקידוש וכו', ויעו"ש במנ"ח באורך.

קבועים, ואילו בצומות לא קבעו ימים מסויימים. ממש הפלא ופלא. מתוק מדבש.

אבל לפי מה שאמרנו, יוצא שבלאו הכי כיון שידעו לעתיד בכל העולם על ידי מכשירי הקשר המשוכללים, פשיטא שלא יצטרכו לעשות שני ימים טובים של שמחה. כהמנחת חינוך, ולא מטעמיה.

*

בשיעור הקודם הקשינו על דברי המנחת חינוך שמוכיח שחנוכה יכול להיות ט' ימים, מגמרא בערכין, שם רואים שחנוכה הוא ח' ימים בלבד, ואפילו לרבי שמעון בן יהוצדק. ומוכח לפי העניין שזה אפילו בזמן שהיו מקדשים עפ"י הראייה. כך הקשיתי בשבוע שעבר, ואמרת שמי שיתרץ הקושיא, שכרו כפול מן השמים. בינתיים לא שמענו שום תירוץ, רק מה שכך ראייתו זה שבכמה ספרים כבר עמדו על כך. ואז בשיעור לא ידעתי זאת.

אחד מהשואלים זאת הוא הגאון רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א בספר ברכת כהן, הוא אולי הראשון, או עכ"פ מהראשונים שהקשו זאת, ובעוד כמה ספרים, והניחו את הקושיא בצריך עיון. בספר "מנחת החודש" ניסה לתרץ את הקושיא, וירד להציל ולא הציל. תראו שם, שלא נראה שהוא הצליח לתרץ. כל זה בקשר לחנוכה בלבד.

ומה שהוספנו עוד בקשר למכשירים המשוכללים, שלא יצטרכו לעתיד לבוא לעשות יו"ט שני של גליות, גם בזאת ראיתי שכבר קדמוני בכמה ספרים, לפני דור אחד. בספר נפש חיה סימן [על ש"ע או"ח סימן עת"ר], כתב כך, הלכתא למשיחא וכו'. ומה גם לאשמענין הלכתא למשיחא, אחרי שהיום יש טלגרף אשר בכל הארץ יצא קו, ואם ניחוש לקלקול הטלגרף, כבר המציאו הרדיו שקולו הולך מסוף העולם עד סופו, ומי יודע מה ילד יום בזמנא דפתחין תרעין דחכמתא. כוונתו לפי

מה דאיתא בזוהר הקדוש [פ' ויקרא דף קי"ז ע"א], שיפתחו באלף הששי תרעי דחכמתא, וממילא הוא אומר כי מי יודע עד אז מה שיהיה.

כך הוא כתב כבר בזמנו, ובספר אבני נחל [דף קצ"ג] הביא דבריו וחיזק אותם בזה"ל, ודבריו נכונים, ובפרט שרואים אנו איך שמתחדשים והולכים מיום ליום דברים הגורמים להולכת דברים מסוף העולם ועד סופו בזמן מועט ביותר, ואם כי על טלגרף ורדיו כבר האריכו רבני הדור הקודם אם יכולים לסמוך עליהם לענין עדות. הוא מעיר כי יתכן שישנה בעיא במסירת עדות בטלפון או ברדיו, מחשש זיוף ושקר. אך נדמה לי שלא יהיה מה לחשוש מזה בימות המשיח, כי אז לא יהיו רשעים או רמאים, ואף אחד לא יזיף, כמו הכותים שהיו משיאים משואות בכדי לבלבל את העם. לא יהיו אז לא כותים, ולא רמאים ולא זייפנים. ולשיטתו הוא מוסיף, אך על כל פנים כיום יכולים לומר עדות ברורה על ידי נסיעה ממקום למקום במטוסים בפחות מיום, כך שדבר זה הוא באמת בגדר הלכתא למשיחא.

גם בספר אור תורה [דף כ"ז, חיברו הר"מ בלומנפלד] כתב שאינו מביין את המנחת חינוך, כי ישנם מצבים כיום שניתן להודיע הודעות בתוך יום אחד.

בהערות הגרי"ש אלישיב על הש"ס גם אוחז כך בב' מקומות. נביא את דבריו בקיצור. במס' ביצה [דף ד' ע"ב] כתב כך, מיהו בזמן הזה שאפשר להגיע לכל מקום ביום אחד הא לא יצטרכו ב' ימים חוץ מר"ה. ובמסכת ר"ה דף י"ח כתב כך, ולכאורה בזמנינו בטל החשש של שמא יחזור לקלקולו, מכיון שיש היום תחבורה מהירה ותקשורת. מה שהוא אמר על החשש של יחזור לקלקולו, הוא עפ"י דברי הגמרא בביצה דף ד' ע"ב, מפני מה עושים שני ימים טובים של גליות, שמא יחזור הדבר לקלקולו, ומשום היזהרו במנהג אבותיכם. הרמב"ם הביא רק את הטעם השני. יש מפרשים ששני הטעמים

שערי יצחק – השיעור השבועי

בַּחֲזֵרֵיכֶם חֲזִינוֹת יָדָאָו. ומסביר הרד"ק כי המדובר על ישראל. לא על הגויים. הלא כל ההמצאות והסידורים שחודשו בעולמנו מיותרין יהיו. הן ברוח הקודש רואים הכל ממש, אפילו בעניינים שאין צורך. (דשאני רוח הקודש מנבואה, ומצאנו עירובין ס"ד ע"ב, שרבן גמליאל ידעת ברוח הקודש אפילו שם גוי שפגע בו, ואפילו לבלי צורך).

אומרת הגמרא שם, כי רבן גמליאל היה הולך בדרך, וראו גלוסקין, היינו לחם. גוי נמצא שם. ואמר לו, מַבְגָּאֵי, טול גלוסקין מאלעאי. כיון שזה היה פת גויים. והתפלא רבי אלעאי, כיצד הכיר רבן גמליאל את הגוי שבדרך. ניגש רבי אלעאי אל הגוי ושאלו, מה שמך? אמר לו הגוי, מַבְגָּאֵי שְׂמֵנִי. [כמו שְׂמֵנִי. והנו"ן יתירה. אמנם שמעתי גורסים שְׂמֵנִי, וצ"ע כי אז מובנו שְׂמֵנִי שלי, כלשון הפסוק (הושע ב', ז) צְמָרִי וּפְשָׁתִי שְׂמֵנִי וְשִׁקּוּיִי]. חזר ושאלו, האם רבן גמליאל מכירך? השיב לו הגוי, מעולם לא נפגש עמי. אומרת הגמ', מכאן שרבן גמליאל צפה ברוח הקודש אפילו את שמו של הגוי. ע"כ הגמרא. והנה למרות שלכאורה אין מזה שום נפ"מ, מה יתן ומה יוסיף לדעת את שם הגוי, רוח הקודש פועלת גם בדברים מיותרים.

ממשיך הרב דסלר שם, ואפי' מחשבות בני אדם, כמפורש בגמ' (אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר ז'יאמר המן בלבו, ואי לאו רוח"ק, מנא ידע? מגילה ז' ע"א). וא"כ כל סידורי הדואר ומברקים וטלפונים ורדיו, הכל יהיה כישן נושן, ואין בהם שום צורך. ממש מפתיע, יתברר אז כי כיום אנו היינו ממש פרימיטיביים... בשביל מה נצטרך טלפון, להודיע לאחד מירושלם, או אפי' מאמריקה. איזו הודעה? רוח הקודש שיש לכולם מספיקה. את הכל ידעו גם בלא המכשירים הללו.

שאלה מהקהל: אבל לא את הכל אפשר לדעת ברוח הקודש? לדוגמא, אלישע הנביא אמר (מלכים ב' ד', כ"ז), וַיִּי הָעֲלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי.

הם אחד, ויש אומרים שהם שני טעמים. עכ"פ אומר הגריש"א כי נראה שהטעם הזה התבטל, בגלל התחבורה והתקשורת. הוא מוסיף לפלפל בזה, ואיני רוצה כעת להיכנס לדברים צדדיים.

שאלה מהקהל: אבל הוא אומר שראש השנה שאני, שהוא לבדו יהיה גם אז שני ימים?

תשובת מרן שליט"א: נכון. אבל לפי דברינו, גם ראש השנה יהיה יום אחד. כי אנו הוספנו שלב נוסף. הוקשה להגריש"א אלישיב, הרי אי אפשר להודיע אלא עם תחבורה ותקשורת, והלא אסור לעשות כן בשבתות וימים טובים? לעומת זאת אנו הסברנו ואמרנו שיהיו מכשירים לעתיד לבוא שלא יהיה בהם חילול שבת.

אמנם עד כאן טוב ויפה, אך יש לנו הפתעה גדולה. בספר מכתב מאליהו [חלק ה' דף 163] אומר שלעתיד לבוא כל שכלולי הטכנולוגיה יהיו מיותרים לחלוטין...

זהו חידוש גדול, שמאד התפלאתי לשמעו. זכיתי לכך בזכות בני הרב נסים הי"ו. [קראתיו ע"ש אבא מארי זצ"ל, והנני רואה שאפשר אכן להמליץ גם עליו, "רב נסים גאון"...]. הוא אמר לי בערך כך, "ראיתי במפתחות הספר מכתב מאליהו ח"ה את העניין הזה. לא הספקתי לפתחו בפנים, אך עכ"פ כך הוא סובר". לפני זמן רב הוא אמר לי זאת, ועתה לפני השיעור השתדלתי להשיג את הספר, ואכן כך. הפלא ופלא. ממש הפתעה.

הרב דסלר הוא גוברא רבא, ויש משקל גדול לדבריו. וכך לשונו שם, נתבונן. כשיבוא משיח, וּמְלֹאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְיָ, כְּפִיּוֹס לְיָם מְכַסִּים [ישעיהו י"א, ט"ז], וכל ישראל יהיו בעלי רוח הקודש. ומביא על כך פסוק בנביא יואל ג', א, וְהָיָה אַחֲרַי כֵּן אֲשַׁפּוּךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר. וּנְבָאוּ בְּנִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם. זְקֵנֵיכֶם חִלְמוֹת יַחְלְמוּן.

הערה מהקהל: אצל אלישע זה היה נבואה, ואנו מדברים על רוח הקודש.

תשובת מרן שליט"א: יפה. תחילה צריך לדעת שאנו מדברים על רוח הקודש, והרב דסלר מדגיש שיש חילוק בין נבואה לרוח הקודש. זו נקודה מעניינת, כי בדרך כלל אנו יודעים שנבואה היא יותר מרוח הקודש. כנראה שהוא מבין שלעתיד לבוא יהיה ממש עולם אחר. דעתיד לחדתא עלמא. משהו מיוחד, לא כמו שהיה. אז כולם יהיו בעלי רוח הקודש.

ובעצם, הרי זה כתוב בספר יואל פרק ג', ורוב המפרשים ככולם אומרים כי המכוון שם הוא לימות המשיח. וְהָיָה אַחֲרַי בֵּן אֲשָׁפוּךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר. וְנָבְאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם. זְקֵנֵיכֶם חֲלֻמוֹת יַחְלֹמוּן. בַּחֲוִירֵיכֶם חֲזִינֹת יֵרְאוּ. צְרִיכִים לָבֵר זֶה אֶת כּוֹונַת הַמַּלְאִים 'אֲשָׁפוּךְ אֶת רוּחִי'. הרד"ק מפרש, רוח דעה והשכל. ואולי א"כ זה לא ראייה לנדון דידן. אך הוא מביא את הפסוק שמדובר על המשיח, וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְיָ וְיִשְׁעִיהוּ יֵאָ, ב'ן, אך אולי גם שם המדובר על חכמה גרידא. מאידך בתרגום יונתן שם מפורש ומובן כי צודק הרב דסלר בגישתו, ואשפוך עליהן רוח קודשי.

ולא רק זאת, אלא הפסוק ממשיך, וְנָבְאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם וְגו', וְגַם עַל הָעֶבְרִים וְעַל הַשְּׁפָחוֹת וְגו' [יואל ג', א'-ב']. הפלא ופלא.

מוסיף הרב דסלר במהלך זה, וכן כיון שתהיה קפיצת הדרך, דהיינו בכל מקום שנצרך לו שם הוא, אם כן כל אותן העצות והמצאות של תחבורה, כרכבת, מכוניות ומטוסים, הכל מיותר ממש. אתה רוצה להגיע לירושלם? בתוך דקה אתה שם. יאמר איזה שמות קדושים, ותכף הוא כבר שם. זו הסתכלות שונה לגמרי, עד שממש נפלאתי על הרעיון. אלו כלים שנשתמשו בהם כאשר בני אדם היו עדיין פרימיטיביים, חולמי חלומות ("היינו כחולמים").

וכן כל החידושים שברפואה, ניתוחים ותרופות וכו', הכל מיותר לגמרי, שהרי, כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ רַפְאֵךְ [שמות ט"ו, כ"ו]. וכן מאכל וכל צורך, הכל יהיה מן המוכן, כמאמרם ז"ל הרבה בזה. הרי אמרו [עיי' שבת דף ל' ע"ב] כי לעתיד לבוא יגדלו גלוסקין מהעצים, ועתידה אשה ללדת בכל יום. זהו עולם אחר ושונה לגמרי ממה שאנו מכירים. ממילא שכל העסק בענייני העוה"ז יהיה מגוחך ממש.

את הנושא הזה הוא הכניס בתוך נושא אחר לגבי מלחמת היצר, ומטרתו כעת היתה להסביר את צערו הרב של יעקב אבינו שכ"ב שנים הסתלקה ממנו רוח הקודש. להבין שהוא ממש היה כביכול בעולם אחר. כמה צער וסבל נגרם אז לו.

ונחזור לעניינינו. אף לפי דבריו לא יצטרכו אז שני ימים טובים של גליות, כי הגם שלא ישתמשו אז בשכלולי הטכנולוגיה, מכל מקום ברוח הקודש ידעו כולם מתי קידשו הסנהדרין את החודש. כשיבואו העדים אל הסנהדרין, ונתקבלה עדותם, כולם ידעו זאת ברוח הקודש. וְנָבְאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם, וידעו כי החודש התעבר ללא ספק. כך בכל העולם.

אני מדגיש שוב, אפילו לפי המהלך של הרב דסלר שהולך במהלך אחר לגמרי, ששכלולי הטכנולוגיה יהיו מיותרים לחלוטין לעתיד לבוא, אנו צודקים בעיקר החידוש, שלא יהיו שני ימים טובים של גליות, וראש השנה בכללם.

*

אלא מאי? לכאורה צריכים להעיר כאן שני דברים. אם אכן צודק הרב דסלר, הבה נחזור לדברי הפסיקתא רבתי שהתחלנו בה. בשביל מה צריכים כלל ועיקר את העבים שישאו את האנשים לבית המקדש? הרי כבר הבאנו את הפסוק מִי אֵלֶּה כָּעֵב תְּעוֹפִינָה, וְכִיּוֹנִים אֵל

שערי יצחק – השיעור השבועי

קפיצת הדרך לא תהיה נחלת הכלל. אפשר גם כי מה שכתוב 'כל', הכוונה לרוב, והאמת שלחלקם זה לא יהיה.

והיותר קשה לי על זה, כיצד יסתדר הדבר עם מה שאומר רבינו הרמב"ם בפרק י"ב מהל' מלכים. הרי הפרק האחרון בספר משנה תורה להרמב"ם עוסק בעניינים אלו, ושם לכאורה אומר הרמב"ם כי לא ישתנה מאומה בהנהגת העולם, והוא כמנהגו נוהג. כך החליט הרמב"ם, כדעה אחת בגמרא.

וזה לשונו שם, אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג. לכאורה סובר הרמב"ם כי טבעו והנהגתו של העולם לא ישתנו במאומה, וזה שלא כדברי המכתב מאליהו?

אולי אפשר לתרץ כי עיקר דברי הרמב"ם לומר שאין שינוי במעשה בראשית דוקא. אך במעשה בני אדם יהיו שינויים. כל הכלים והמכשירים שהמציאו בני האדם, ישתנו לפי הצורך. הרי שעכ"פ דבר זה יכול לעלות בקנה אחד עם דברי המכתב מאליהו.

אך הרי הרמב"ם בסוף הפרק אומר כך, ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים והעמוקים, וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר 'כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְיָ, פְּמִים לַיָּם מְכַסִּים' [ישעיהו י"א, ט"ו]. כמו שמכסים המים את הים, כך יימלאו האנשים דעה וחכמה. הרמב"ם לא כותב שיהיו נביאים או בעלי רוח הקודש, רק חכמים גדולים ותו לא.

אמנם קושיא זו אינה קושיא על המכתב מאליהו, אלא זו קושיא על הרמב"ם עצמו

אַרְבַּתִּיהֶם' [ישעיה ס' ח']. שיביאו העננים את עם ישראל לירושלם ויחזירו לבתיהם. מדוע צריכים "לנסוע" לירושלם באופן כזה, הלא סגי בקפיצת הדרך?

שאלה מהקהל: אולי זו גופא הכוונה, שקפיצת הדרך תהיה כביכול על ידי אותם העבים?

תשובת מרן שליט"א: זה לא משמע מהלשון. שם אומרת הפסיקתא, 'העבים באים וטוענין אותם'. אתה חושב שקפיצת הדרך היתה על ידי אותם העננים, אך קפיצת הדרך בדרך כלל היא על ידי מלאך, שאומרים כמה שמות קדושים, והמלאך הממונה על כך פועל את פעולתו. אתה אומר שקפיצת הדרך תהיה באופן כזה, אולי, אך זה לא משמע כל כך.

שאלה מהקהל: מובא כי גם הגויים יגיעו לבית המקדש, ועליהם אי אפשר לומר שיבואו ברוח הקודש?

תשובת מרן שליט"א: יפה אתה אומר. זו יכולה להיות תשובה אחת לשאלה שלנו, כי הרי כתוב שאפילו גויים יבואו לבית המקדש, ובשבילים אכן צריכים את המטוסים האמורים, אך לנו עם ישראל סגי בקפיצת הדרך.

זה מוכרח בלא"ה להיות כך, לפ"ד מהרי"ץ בעץ חיים שהבאנו לפני כמה שיעורים בפירוש הפסוק והביאותים אל הר קדשי וגו', שבבניין ביהמ"ק הגויים יתפללו שם, לא ישראל, כי להם יהיו הקרבנות במקום תפילה. וכאן הרי מבואר בפסיקתא שיתפללו שם בבוקר ובמנחה, ש"מ כי מדובר דוקא על גויים.

וחוץ מזה צריכים לדעת, כי גם היהודים, כנראה לא כולם יזכו אז לקפיצת הדרך. אמנם הדבר אינו ברור לי כ"כ. כי הרד"ק מדייק את לשון הפסוק דלעיל, אֲשַׁפּוּךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר. וְנִבְּאוּ בְּנִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם. מובן כי על "כל" בשר הקב"ה ישפוך את רוחו, על כולם. משא"כ הנבואה, לא תשרה על כולם. והנה לדברינו, גם

מהנביא יואל, שיהיו נביאים לעתיד לבוא. לכן תחילה צריכים לדעת כיצד הרמב"ם מפרש את מאמר הנביא יואל, ואח"כ יש לדון בקושיא.

שאלה מהקהל: אולי בהתחלה זה יהיה כמאמר הרמב"ם, ואח"כ יהיה שפע רב יותר?

תשובת מרן שליט"א: אולי זה יהיה בשלב אחרי שלב כדברייך. ילכו וישתבחו לאט לאט.

באמצע הפרק אומר הרמב"ם כך, וכל אלו הדברים וכיוצא בהן, לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו. שדברים סתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו. ועל כל פנים אין סדור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה. הרי שאין אנו מבינים היטב את הדברים הללו, ולא באנו אלא להעיר.

שאלה מהקהל: מובא כי מלך המשיח יגרום לאנשים להתקרב ויחייבם לתורה ולמצוות.

תשובת מרן שליט"א: זה בפרק הקודם ברמב"ם. אתה רוצה להגיד שיהיה שלב אחרי שלב, שאחרי כן, כולם יהיו בעלי רוח הקודש. אמנם הרמב"ם מסיים בהלכה שהזכרנו, ונראה כי זה הסוף, השלב האחרון, ולא מוזכר שם כי יהיו כל האנשים בעלי רוח הקודש. כך הרמב"ם גמר, ואיני יודע אם יש המשך אחרי הרמב"ם...

שאלה מהקהל: הרמב"ם גם לא הזכיר שהארץ תוציא גלוסקאות וכלי מילת?

תשובת מרן שליט"א: יתכן שהרמב"ם לומד שזה תלוי במחלוקת, ולחד מאן דאמר אין שינוי בין ימות המשיח לזמננו. זו דעת שמואל, והרמב"ם פסק כך. ויתכן אם כן שהרמב"ם סובר שזה תלוי בחילוקי דעות. הרמב"ם הרי

כתב במפורש, כי הדברים הללו שנויים במחלוקת. נראה אם כן, כי הדברים אינם מוחלטים, ואין אפשרות לפסוק בהם ולהחליט. בעז"ה נראה זאת בעינינו בקרוב במהרה בימינו.

או אפשר שהרמב"ם סובר שאין הכוונה כפשוטן שלדברים, אלא כמו שביאר הכותב על עין יעקב [שם במס' שבת דף ל' ע"ב ד"ה עתידה], הכוונה אמיתית בהן וכיוצא בהן, שבזמן המשיח תהיה הצלחה ברבוי ובשפע גדול, ויהיו קלים להשיג לחמם לאכול ובגד ללבוש, עד שיראה כאילו הארץ מוציאה גלוסקאות אפויית ממש לאכול וכלי מילת ללבוש, ובטורח מעט ישיג אדם כל אחד מהן, אבל לא שישתנו סדרי בראשית ממצבם, רק שישגי האדם כל צרכיו בנחת, ולא יצטרך ליגיעה רבה הצריכה בזמנים האלה ע"כ.

השלמה בנושא התפילה בזמן בכי התינוק במילתו, שהיא עת רצון, שנרמז בגעיא שבפסוק, "סורו ממני וגו', י"י תפילתי יקח".

אומר הפסוק בתהלים ו', סֹרוּ מִמֶּנִּי כָּל-פְּעֻלֵי אֲוֶן כִּי-שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִי: שָׁמַע יְיָ תְּחִנָּתִי יְיָ תְּפִלָּתִי יִקַּח: דיברנו בשיעור הקודם כי 'בכיי' היינו בכי ילד, בכי התינוק במילתו. הבאנו את מקורות הדבר, שבעצם בפסוק זה רמוז העניין הגדול שיש בבכי התינוק, שאז מסתלקים כָּל פְּעֻלֵי אֲוֶן, היינו כל המשטינים והמקטרגים, כל הקליפות המפריעים לתפילות לעלות לשמים.

בשביל זה אנו אומרים זמירות לפני התפילה. הזמירות אלו פסוקי דזמרא, מלשון, וְכָרַת הַגְּזֵלִים בְּמִזְמֵרוֹת [ישעיהו י"ח, ה']. גם בפיוט זאמרתם כה לחי' על רשב"י נזכר, קולו זימר עריצים. מפנים את הדרך לכסא הכבוד, כי כל האוויר שבינתיים מלא במשטינים ובמקטרגים המפריעים לתפילה לעלות. לכן צריכים תחילה לזמר אותם, מלשון הפסוק וַיִּקְרָא כ"ה, ד', וְכָרְמָךְ לֹא תִזְמַר. בזמן בכי התינוק, עולה

שערי יצחק – השיעור השבועי

מדרש, וגם הוא אינו לפנינו. הרי שודאי ישנו מדרש על כך, רק שהוא נעלם מאתנו.

ודבר נפלא התחדש עוד, שבקובץ בית אהרן וישראל [שנה כ"ד גליון ו', עמוד 261], הובא בזה"ל, שמענו מאחד קדוש ייאמר לו מזקני תימן, שהיה בידם בתימן מדרש תדשא גדול יותר ממה שיש בידינו, ושם ראה את המדרש הנז"ל. הוא אומר שבעודם בתימן הוא ראה את זה ממש במדרש. ומי הוא אותו אחד קדוש מזקני תימן? ביררתי זאת מכותב המאמר על ידי הרב אלישע חן יצ"ו, והוא הרב זכריה חמרי (כמרי) זצ"ל מראש"צ. אז הוא היה עוד בחיים, והוא ביקש שלא יזכירוהו בשמו. יהודי צדיק, ומי שהכירו יודע זאת.

אם נזכה שמדרש זה יגיע לידינו, נראה זאת בהדיא. ובכל אופן יש לנו כבר מקור מסויים. ועכ"פ אני אומר, שאפילו אם זה לא ימצא שם, הלא ישנם מדרשים רבים שנאבדו מאתנו במשך הגלות.

הערה מהקהל: החמדת ימים ג"כ מזכיר זאת בספרו.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. הבאנו זאת באותו המאמר דלעיל. אכן בחמדת ימים מביא זאת בשם "אמרנו", כי אליהו שואל כפרת הנמצאים שם אצל כסאו.

יש שאומרים כי הסגולה היא דוקא למי שמתקרב לכסאו של אליהו. ויש שאומרים כי זה לאו דוקא. ובכל אופן ישנו עניין להיות סמוך לכסאו של אליהו. כדאי לנהוג כך.

האם אפשר (או אפילו רצוי) לתת סם הרדמה לתינוק הנימול בכדי להרגיעו, או שאין לעשות כן.

עכ"פ ישנו ויכוח גדול הנוגע לזה. אנו אומרים כי בזמן בכי התינוק עולות התפילות ומתקבלות, ומעתה יש לדון האם ישנו עניין להרגיע את התינוק, או אפילו יותר מזה לתת

התפילה בלי שום הפרעות. סורו מִמִּנֵּי פְּלִי-פְּעָלֵי אָוֶן כִּי־שָׁמַע יְיָ קוֹל בְּכִיִּי: שָׁמַע יְיָ תְּחַנְּנֵי יְיָ תְּפַלְתֵּי יִקַּח. אם אדם מקשר ומלווה את התפילה שלו יחד עם בכי התינוק, הרי היא עולה יחד עמו עד למעלה.

חשבתי בזה להסביר את הגעיא באות תי"ו שבתבת תפילתי, שכך הוא בחלק הדקדוק וגם במנחת שי, שזה ממש הפלא ופלא. יש כאן רמז לעניין הזה.

צריכים תמיד לחקור ולהבין את הסודות הטמונים בזה. בנ"ד מהו שקורים 'תְּפַלְתֵּי' בגעיא, כאילו שיש שם אל"ף נעלמת (תאפילתי). האל"ף הזו רומזת לאליהו הנביא. וזאת יובן על ידי חידוש נוסף, שאין מעלת התפילה בזמן המילה רק בגלל בכיו בלבד, כי כנראה זהו גם בזכות שאליהו הנביא נמצא שם. והרי כתוב שבזמן שאליהו הנביא מגיע לברית, נמחלים כל עוונות המשתתפים. הרי שבצירוף שנמצא אליהו, וגם עם בכי התינוק, אזי זכות שני הדברים גם יחד, מועילה לנו לקבלת התפילה. וכמו שאליהו הנביא הוא נעלם, אינו נראה לנו בעינינו, גם אל"ף זו היא נעלמת, לא מורגשת בקריאה.

ואמנם העניין הזה שנמחלים כל עוונות המשתתפים בברית, יש מפקפקים בזה ואומרים שאין לכך מקור. אמנם כבר הסברנו וביררנו בס"ד באריכות במאמר מיוחד שנדפס בקובץ דברי חפץ וחלק ז', מאמר אליהו מלאך הברית, שם התייחסנו לאלו שטוענים כי לא נמצא כזה מדרש שאמר הקב"ה לאליהו שימחלו כל עוונות המשתתפים, ואין זה אלא המצאה. והם מעירים שלא נמצא כתוב אלא בדברי התוס' בפסחים שהמשתתף ניצול מדינה של גיהנם. ולא כתוב יותר מזה שנמחלו העוונות.

הבאנו שם את מקורות הדבר, שרבים מביאים זאת, ומה שלא מצאו זאת בספרי המדרשים, אין מכך הוכחה. שאפילו מה שאמרו התוס' שניצול מדינה של גיהנם, הביאו זאת בשם

לו סם הרדמה כדי שלא יבכה. שיש שטוענים לאור האמור לעיל, שאין לעשות זאת. והרי עתה בעת בכי התינוק זוהי שעת רצון, ואדרבה, כדאי שהוא יבכה. ויש שאומרים מאידך, וכי אתה רוצה לצער את התינוק בכדי שתפילותיך יעלו?

ובכלל צריכים לדון אם אפשר לעשות מילה עם סם הרדמה. ובשלמא באדם מבוגר, [כגון גרים, או יהודים העולים מארצות העמים, ולא נימולו שם, כגון אלו שבאו מרוסיה וכדו'], שהם בודאי סובלים, והברית עלולה להזיק להם, להם פשיטא שאפשר להקל למול עם סם הרדמה. אבל אולי תינוק שאני. וכמו שהבאנו, יש שטוענים מדוע לצער את התינוק?

שאלה מהקהל: האם הנושא הוא בהרדמה מקומית או בהרדמה כללית?

תשובת מרן שליט"א: הנדון הוא בשניהם. לפעמים צריך לעשות הרדמה כללית, ולפעמים הרדמה מקומית רק בכדי שהוא לא ירגיש את הכאב. לגדול צריכים לעשות הרדמה כללית.

ברצוני לברר מעט את הנושא הזה בס"ד. בספר "במחיצת רבינו" שם מובאים תולדותיו של הגאון רבי יעקב קמינצקי דף רי"ט כתוב כך, בברית מילה של בנו של אחד מתלמידי רבינו, היה הרך הנימול בוכה בשעת העמידה והברכות, ורבינו נתכבד בעמידה לברכות, ואבי הבן עמד לידו ורצה לתת לתינוק בקבוק שתיה, בכדי להשתיק את התינוק שלא יבכה. אבל רבינו מנעו מכך, באמרו שיש בדוקא להניח את הילד לבכות בשעת אמירת הברכות והתפילות. [וכדאיתא בספר עוללות אפרים סימי תט"ו, והובא בחידושי הגר"א גוטמאכער מגרידן הנדפסים בש"ס ווילנא דפוס ראם במס' שבת דף ק"ל ע"א וז"ל, וגם יכוון כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול מיסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע מכל

קליפה שיכלול גם תפילתו. על זה נאמר "כי שמע השם קול בכי", כלומר בכי הילד הנימול. "שמע ה' תחינתי יי תפילתי יקח". והוא עצה נפלאה עכ"ל]. האב רצה להביא לתינוק בקבוק שתיה, וכיום מקובל בדרך כלל להביא לו מוצץ או קצת יין. הגר"י קמינצקי טען כנגדו שזה לא ראוי, ואדרבה שיבכה, מכח חידושו של הגר"א גוטמכר שדיברנו עליו. לדבריו אדרבה עדיף שהוא יבכה מאשר שירגיעוהו.

בספר טובך יביעו ופרשת לך לך דף צ"ח מובא בשם הגר"י זילברשטיין כך, מאמינים בני מאמינים יודעים שהכל משמים, ולכן ברור שגם אם קבע הקב"ה בבריאתו שפעולה מסוימת צריכה להתבצע דוקא מתוך כאבים, מי אנחנו ומה אנחנו שנעשה פעולות כדי לבטל את הכאבים הללו.

הרב מרא דאתרא סיפר על רופא ממשדד הבריאות שהתכוון להגיע לביתו כדי לשכנע אותו לתמוך בהצעה חדשנית (חדשה) לפיה יקבל כל תינוק לפני ברית המילה הרדמה מקומית בשם "אלחוש" שתמנע ממנו את הכאבים. "אלחוש" נוטריקון אין לחוש... המציאו מלה חדשה. הוא לא חש כאבים.

הערה מהקהל: מקודם דיברנו על הרדמה, אך אלחוש הוא אף פחות מזה, הוא רק טשטוש מועט. [הערת העורך: ראה בסוף השיעור, שו"ת הציבור].

הרב אמר שכאשר יגיע אליו הרופא, הוא מתכוון לומר לו שהיה לא תהיה! הקב"ה יודע טוב יותר מכל אחד מאתנו מה טוב לתינוק ומה לא, ואם אלפי שנים נימולים ילדי ישראל מתוך בכי ודמעות, אסור לנו לשנות את המצב כמו שאומר החובות הלבבות בעניין הכאבים העצומים שיש לתינוקות כאשר שיניהם בוקעות מבעד לחניכיים.

תכף נברר את הדברים בעז"ה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שיבכה התינוק כי על ידי זה יתיך הבכי את הלחה הזו, וכך יינצלו מאותן הרעות.

בשער הבחינה טורח החובות הלבבות להסביר ולהבחין את מציאות ה' בכל מאורעות העולם, ובכללם שאין לחשוב כי התינוק בוכה על חנם. לא כן הוא. אלא שהוא לא מדבר כאן על כאבי השיניים, כמו שהביא בשמו בעל טובך יביעו, אלא על כל הבכיות באופן כללי, כי כידוע התינוקות בוכים על כל דבר, ולא רק על כאבי השיניים. התינוק לא בוכה רק כשהוא רעב.

הערה מהקהל: את כאבי השיניים מזכיר החובות הלבבות במקום אחר, שם הוא מרחיב על כך שצורת הבריאה וגדילת האדם היא בצער. כנראה שהם קישרו שני דברים ביחד.

שאלה מהקהל: בספר סגולת ישראל מביא איזו סגולה על כאבי השיניים הללו.

תשובת מרן שליט"א: יפה. ולפי דבריו אין ראוי לעשות את הסגולה הזו. תתן לו לבכות. עדיף שיבכה. והרי הם אומרים שהקב"ה עשה זאת בכוונה, לצורך בריאותו.

שאלה מהקהל: אבל הרב אמר שאין זה דברי החובות הלבבות, אלא דברי הגר"י זילברשטיין, וכמובן שאין להם את אותו המשקל?

תשובת מרן שליט"א: אכן זה הוספת הגר"י זילברשטיין מעצמו כאמור, אך אפשר לחבר, ולהסכים עם הדברים.

שאלה מהקהל: אם כן, כל רפואה נאמר כך, אם חולה התינוק, אזי לא נרגיעו כדי שהוא ימשיך לבכות?

תשובת מרן שליט"א: לאו דוקא תינוק, אפילו כל אדם שקיבל איזה מכה או מיחוש, הוא הולך לרופא, ולדברך אולי עדיף שיישאר בבית ולא יעשה כלום. זו גם שאלה טובה. הרמב"ם עומד

שהרי ייפלא, האם אין להקב"ה רופא כל בשר והמרחם על בריותיו דרך אחרת להוציא השניים רק באופן זה הגורם לכאבים כ"כ חזקים? מדוע עשה הקב"ה שיכאב לתינוק כ"כ הרבה, והרי יכול הקב"ה להוציא את שיניו גם בלי כאבים. בקלות?

והתשובה היא, אומר החובות הלבבות, שאם הקב"ה עשה כפי שעשה, אות ברור הוא שזו הדרך הטובה ביותר. הסגנון הזה אינו מדויק כ"כ, חוץ ממה שהחובות הלבבות לא דיבר שם על כאבים בשיניים, מכל מקום הרעיון לכשעצמו כתוב שם.

והוא הדין בנושא ברית המילה. לבכי יש יתרונות עצומים, שהרי הוא כידוע הוא מועיל מאד לתינוק ולריאותיו. זה טוב שיבכה התינוק. וכי אתה רוצה להרגיעו? כנראה אדרבה, הבכי בריא לו. ובאשר ליסורים, נותן הקב"ה לתינוק להבין כבר בגיל הרך שאי אפשר לקנות מעלות טובות בלי יסורים, וכל קניין רוחני נעשה מתוך כאב, והוא שָׁדֵר [כך כתוב במקור, אך אני הייתי מעדיף שלא להשתמש במלה הזו, כי היא מודרנית. תחת זאת צריך לומר כי מן השמים "מודיעים" לתינוק וכו'] משמים לתינוק מיום היוולדו. זו שיטת הרב זילברשטיין שליט"א.

לפני שנשמע את דעות החולקים, נראה את דברי החובות הלבבות בפנים. מפורסמים דברי החובות הלבבות דלעיל, רק נוסף כעת עוד כמה נקודות בלתי ידועות. וזה לשונו בשער הבחינה [פרק ה'], ומן התימה בענין בכייתו – בעניין בכי התינוק ישנו דבר פלא, כי הילד יש לו תועלת בה, כפי מה שאמרו חכמי הרופאים, כי במוחי הילדים לָחָה. כשהיא נשארת על עניינה, מחדשת עליהם חידושים רעים, והבכי מְתִיךְ (= ממיס) הלחה ההיא ממוחיהם, וינצלו מרעת מאורעיה. אם אותה הלחה תישאר, אזי במשך הזמן היא תפתח כל מיני מחלות ודברים רעים על הילדים רח"ל, לכן סיבב הקב"ה

על כך בפיהמ"ש למס' פסחים, והם מים שאין להם סוף בפני עצמם. זה נושא נפרד ואכ"מ.

צריכים לדעת כך. רבים מכירים את החובות הלבבות דלעיל, ומתייחסים לדבריו כהלכה למשה מסיני. כיון שהחובות הלבבות מביא זאת, ואפילו שזה מחכמי הרפואה הקדמונים הגויים, זה התקדש כביכול. "קדוש יאמר לו". אבל נודע לי אחר הבירור שאותם חכמי הרופאים שהוא הביא הם "גלינוס" שאמר זאת בשם "אבוקרט". שניהם רופאים קדמונים, אחד מלפני אלף ותשע מאות שנה, והשני כנראה אלפיים שנה. גלינוס הוא היה רופא הקיסר ברומי, ואבוקרט הוא יווני, עוד מלפניו. כך הם סוברים מלפני תקופה כ"כ ארוכה.

איני יודע, מה הרופאים אומרים על זה בזמננו. דברים אחרים שאמרו הרופאים הללו, גלינוס ואבוקרט, נדחו בשתי ידי הרופאים המאוחרים, והתברר שהם ממש טעו. אין לנו תלונות עליהם, כי זה מה שהם יכלו לדעת בזמנם. אך עכ"פ אי אפשר להקיש וללמוד מזה לזמננו בצורה מוחלטת. כיום, הרופאים אולי לא יודעים מה להגיד על כך, אך חושבני שאם הרופאים יחקרו על זה, הם יגיעו למסקנות אחרות. עכ"פ רבים מהדברים שהם אמרו, התברר במשך הדורות שהם ממש טעויות.

הערה מהקהל: אנו שמענו לגבי ניקוי המח על ידי הבכי, שגם הרופאים מסכימים לזה היום, אך בלי קשר למצות המילה.

תשובת מרן שליט"א: בסדר, אתה צודק, תכף נגיע לכך. אבל רעיון הלחה במח, איני יודע אם יסכימו לזה הרופאים כיום. מה שהבכי מועיל לתינוק באופן כללי, זה נכון. אך ההסבר של התכת הלחה באמצעות הדמעות, לזה נראה לי שלא יודו הרופאים כיום.

כך כתוב בספר טוב הלבנון [על החובות הלבבות שם], ממסמס את הלחה עד שיזוב דרך הורידים

שורדים לעפעפי העיניים. על זאת אני אומר כי אינני יודע אם יגיעו הרופאים כיום למסקנא זו.

מה שאומרים חכמינו ז"ל זה דבר נצחי, שלא כחכמי אומות העולם. הרבה מהראשונים כתבו כמה עניינים בשם הרופאים הקדמונים, או בשם חכמות פילסופיות ומדעים שהיו בזמנם, והתברר שזה לא נכון, ואי אפשר לומר שהם תופסים קדושה בגלל שחכמי ישראל הראשונים העלו בספריהם.

גם הרמב"ם כתב הרבה דברים לפי החכמות והמדעים שהיו בזמנו, והתברר שהם שגויים. אפילו בהל' שבועות [פ"ה הלכה כ"ב] מדבר הרמב"ם על גודל השמש, שהיא פי מאה שבעים מכדור הארץ. והוסיף כי זה ידוע לבעלי שכל ומדע וכו' יעו"ש, והתברר שזה לא נכון. השמש גדולה הרבה יותר. כמה דברים שאריסטו וחבריו אמרו, התברר אח"כ שהם ממש שטויות והבלים. מובן אם כן שאין ראיה ממה שהביאום חכמי ישראל הראשונים, שדבריהם מתקדשים, כיון שזה מה שהיה ידוע בזמנם, וכיון שאח"כ התברר שהם טעו, אין לזה תפיסה ואחיזה.

במחזור אהלי יעקב [תפילת ליל יוה"כ"פ דף נ"ו] כתב כיוצא בזה לגבי קצת פיסקאות ב'כתר מלכות' שחיברו מה"ר שלמה אבן גבירול, והוא מעיר שיש המדלגים את הקטעים הללו, כיון שהתברר שהם אינם נכונים. וזה לשונו, מי ימלל: יש שדולגין מכאן עד מי יעמיק. מי ימלל גבורותיך הוא על כדור הארץ, ואח"כ על הירח וכו', דברים רבים על גדלם ומהלכם ופעולותיהם של כל תשעת הגלגלים. הוא אומר שרבים מדלגים זאת, כי באמת הדברים הללו אין להם סמך על פרטים רבים מהם, לא מדברי תורה ולא מדברי רז"ל. אם היה לדברים הללו הוכחות מחז"ל, גם אם המדענים יאמרו אחרת, זה לא מעניין אותנו, כי חז"ל ידעו מה שאמרו, אבל עתה רק יסודתם בדברי התוכנים (= אסטרונומים) הקדמונים שאין אחריותם

מדה, הם יבושו ויחתו ויבהלו כרגע, לפי שלא נבהלה נפשם במילה, ייבהלו בבוא אליהם הצרה פתאום, כי לא ניסו באלה, וישראל הורגלו. לפיכך לא יבהלו, כי ישראל מלומדים ביסורין מיום המילה.

העוללות אפרים אומר פה רעיון עמוק, שהיהודי התרגל מבואו בברית המילה לחיות ביסורים, וממילא אפי' כשהוא גדול ובאים עליו יסורים, הוא כבר מורגל באלה, והם בדמו, והוא לא נופל מכך. משא"כ אצל הגויים שאין להם ברית מילה, לא הורגלו ביסורים, וכשבא עליהם רעה הם הולכים לאבדון. זהו רעיון עמוק הנלמד מהפסוקים הללו שהביא.

נמשיך הלאה בנושא הזה, כי יש בו כמה פרטים. מובא אכן בספרים רבים, שישנה תועלת מבכי התינוק, כי הוא גורם לו שיהיה חכם. וכ"כ למה? מפני שהבכי והדמעות מייבשים את המוח וגורמים לו שיהיה חכם וזכרן.

יש אנשים הבקיאים יותר, ויש אנשים שיותר בעלי הבנה. בדרך כלל זה לא הולך ביחד. האנשים בעלי הסברא, הם לא זכרנים. והזכרנים הבקיאים, אצלם כח החרפות קטן. יש סיני, ויש עוקר הרים. נדיר למצוא אדם בשילוב שני הדברים האלה. לפי מה שמסבירים הספרים, זה תלוי במח. מי שמוחו יבש, הוא יותר קולט, יותר זוכר, אבל בשביל הבנה צריך לחות במח.

ישנו צמח שנקרא בלדור. אנו קוראים לזה בל'אד'ור. זה מייבש את המוח, וכך האדם נהיה זכרן. אך זהו צמח מסוכן מאד, כי מי שלוקח אותו ואוכלו, הרי אין הכרח שהצמח ישפיע רק על המוח, לפעמים הוא עלול לפגוע באברי הגוף ולייבשם. ואם זכה והצלית, והשפיע הצמח רק על המוח, הרי הוא נהיה זכרן. על החיד"א מסופר שהשתמש בצמח זה, אך הוא היה לו זכות, וגרם לו הצמח רק שאצבע אחת נתייבשה לו. היינו שהוא אכל לו מעט את האצבע והיא התקטנה.

עלינו, ומה גם שאחרונייהם כבר סתרו כמעט רוב בנין זקנים מה שדיברו במערכת השמים כידוע בספריהם. ומה לנו להכניס ראשנו בדבר הסתום בתורה ובדברי רז"ל. אמנם כיון שגם אבן זו נטמע בבנין הקדשים, את אשר השיגה ידי לעשות סמוכין לקצתם, הצגתיו לפניך בס"ד. נראה שבדיעבד הוא השלים קצת עם זה, אך דעתו מלכתחילה לא היתה נוחה מכך.

שאלה מהקהל: אז מה הגדר פה? בכל דבר אפשר לומר שהאחרונים סתרו דברי הראשונים, אז איך נדע מה לקבל ומה לא?

תשובת מרן שליט"א: תשאיר זאת לחכמים, החכמים יודעי העתים...

שאלה נוספת מהקהל: אבל הרי המנהג הוא לומר גם את הקטעים האלה שבכתר מלכות.

תשובת מרן שליט"א: נכון שבקהילותנו נוהגים לומר את כל הכתר מלכות ולא מדלגים כלום, אבל נלענ"ד שאין לזה תוקף מנהג, כיון שלא נודע להם שהקטעים האלה נתבררו כאינם מדוייקים. אבל בכל זאת, מי שירצה לשנות, רק אם לא יצא מכך מחלוקת ח"ו.

נחזור לעניינינו בס"ד. בעל טובך יביעו מנמק שני טעמים מדוע לא להשתיק את בכיו של התינוק באמצעות סם. א. שכך נהגו בכל הדורות, וודאי הקב"ה יודע מה שהוא עושה. ואם כך עשה ה', זה מה שטוב ביותר. ב. וכן שבכי התינוק מועיל בשביל שידע התינוק כבר מעת לידתו, ואפי' שעוד אין לו הבנה, שאי אפשר לקנות מעלות טובות בלי יסורים.

לגבי העניין השני, כיוצא בזה כתב בספר עוללות אפרים וחלק ג' מאמר ת"ע שהבאנו בשיעור הקודם, וזה לשונו, "סורו ממני כל פועלי און כי שמע י"י קול בכיי", היינו בכי הקטנים כשהם נימולים, "בושו ויבהלו מאוד כל אויבי", כי המה חושבים להביא חרפה על ישראל כשיהיו ערלים, לכך אמר מדה כנגד

בספר מועדיך לחיים [להר"ח בנן, סימן ג' דף ע"ח] כתוב כך, והתועלת שיוצאת מבחינתו של התינוק הוא שיהיה חכם, עניינו הוא מפני שהחריפות והזיכרון הוא מיושב המת, וע"י הדמעות מייבש מוחו מן הלחות, וכמו שכתב רבינו בחיי על התורה [בתחילת פר' וישלח] וז"ל, העין מקבל מן הדמעה הנמשכים מהמת, ולכן המתמיד בדמעות מייבש את מוחו עכ"ל. וכ"כ בספר חובות הלבבות וז"ל, ומן התימה בעניין בכייתו וכו'.

בעל מועדיך לחיים מביא חידוש גדול משם בעל השבט מוסר. ובספר חוט של חסד לרבי אליהו הכהן מאיזמיר (בעל ספר שבט מוסר, ומדרש תלפיות, ועוד הרבה ספרים) כתב וז"ל, ידוע מאמרם ז"ל (נדרים דף פ"א). היזהרו בבני העניים שמהם תצא תורה לעולם, וכיון דאתא לידן נראה לתת טעם מלבד טעם חז"ל, דמה טעם תצא תורה מבני העניים יותר מבני העשירים.

הוא מביא שני טעמים, והנוגע אלינו הוא ההסבר השני. הדבר הראשון הוא אומר כך, והוא שבהיות אמת מה שכתב הרמב"ם זצ"ל הלכות דעות, שריבוי המאכלים גורם לאדם כל החלאים, וכתבו הרופאים שכל מי שהוא טפוש, בא מחמת ריבוי הליחה שנתרבה במוחו, וידוע שהליחה מתרבה מרוב המאכל והשתייה, שעולה כל עשן האכילה למוח, ומרבה הליחה ומעפש אותו. אח"כ הוא מתפלא שהוא טפוש, לא קולט ולא מבין שום דבר. ולכן בני העשירים שאוכלים למעדנים ומרבים באכילה ושתיה, גורם זה להם חלאים, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל הלכות דעות שרוב האכילה תחילת החלאים וגם מעפש המוח מחמת הליחה שמתרבה בהם מחמת האכילה ומטפש אותם, ובהיותם תדיר בחלאים, וברוב טפשות, אינן יכולים להשיג התורה, כי אם בעסק גדול עד מאד, ואולי. וכן תראה שרוב בני העשירים הם טפשים מאד, ורובם חלאים. אמנם בני העניים שאין ידם משגת להרבות באכילה

ושתיה ואוכלים פת ומלח, בצל ועוד דברים כיוצא בזה. אדרבה מתייבש הלחות שבמוח מחמת מיעוט האכילה, ונעשים זכרנים וחריפים. וזהו סגולת הבלדור שמיבש הליחה שבמוח, ולכן אמרו היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה לעולם, בהיות שמבינים מיד והולכים ומרבים ללמוד מחמת מהירותם להבין, וכיון דנבט נבט.

ובאופן אחר יש לפרשו עם מה שכתבו הפילוסופים האלהיים זצ"ל (נראה דכוונתו לדברי חובות הלבבות הנז') שהתינוק שבוכה הרבה הוא חריף מאד, משום שמחמת הבכי הולך הליחה. ולכן בני עניים שאין מי שיחוש עליהם כל כך ובוכים הרבה, לכן הם חריפים, מה שאין כן בני העשירים שאין מניחים לבכות להם כלום, ודוק. עכ"ל.

בני העניים, עוזבים אותם, והם בוכים הרבה, ואין מי שיטפל בהם כהוגן אין להוריהם אפשרות וזמן להתייחס אליהם כ"כ. משא"כ בני העשירים, שמיד כשהם בוכים, מביאים להם צעצועים וכו'. מיד חשים אליהם להרגיע אותם בכל מיני דרכים.

וכן כתב רבי אברהם חמ"י זצ"ל בספר האח נפשינו (מע' ב' אות ל"ב) וז"ל, כתב מהר"א הכהן בספר חוט של חסד וז"ל, שהבן הבוכה הרבה בקטנותו יצא חריף בגדלותו, וטעמא טעים שהטפשות הוא מרוב ליחות המוח, וקטן שבוכה הרבה מתייבש המוח, ויצא חריף. ולזה אמרו רז"ל היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה ודוק. חוט של חסד דף צ"א. עכ"ל. ובספר מראה הילדים (אוחנא, מע' דמעה) כתב, הבכיה לתינוקות היא מועלת כמ"ש בספר דבק מאת, ובספר נפלאים מעשיך, ברם לזקנים מזקת כמו שאמר שמואל במס' שבת (דף קנ"א:) "האיי דמעתא עד ארבעין שנין הדרא, מכאן ואילך לא הדרא", כי בעת הבכיה מזקת למאור העיניים בר מינן, עכ"ד.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אלא מועלים" ... עושים כל מיני פעולות שאינן ראויות, בשביל שאנשים יחשבו עליהם שהם מומחים. הם מסכנים את התינוק, ובדרך כלל הם לא רוצים שיראו האנשים מה שהם עושים בדיוק, לכן לוקחים את התינוק לחדר צדדי, ואומרים לציבור שלא ייכנסו וכו', אסור להיכנס. הם טוענים שיש בזה חששות של חיידקים וכיוצא בזה, וכך הם מצליחים במחשך לעשות ברית באופן שהתינוק אינו בוכה. כך יוצא עליהם שם שהם מוהלים מומחים שעושים מילה בלי דם ובלי בכי וכו', והאמת שהם בסה"כ הזיקו לתינוק רח"ל. אין הם מוהלים מובהקים, אלא מועלים מובהקים... צריכים להתרחק מהם. אין להתפעל ממוהל כזה המציג עצמו כמומחה, כי הוא אינו אלא מזיק לתינוק.

ואח"כ הוא אומר כך, שמעתי שיש אומרים שלא לתת לתינוק מוצץ כדי שיירגע, כי כתוב שזו עת רצון כדי להתפלל, ולענ"ד זהו איסור גמור לעשות כן. אף שודאי שזה אמת שהיא שעת רצון, אבל וכי בשביל זה ניתן לתינוק להצטער על חנם? אם יש אפשרות להקטין צער, וכי בגלל שאנו רוצים להתפלל בשעת רצון, נניח לו לבכות?

והלא פנינה ציערה את חנה, והתכוונה לשם שמים, ואפילו הכי נענשה, שנאמר ורבת בנים אומללה. קל וחומר זה שמניח לתינוק לבכות בשביל העת רצון, שהוא יתן את הדין על כך. הלא יש הרבה דרכים לעשות עת רצון, ואסור לצער את השני בשביל כן.

כיון שאני נוכח לראות שהזמן קצר, נעצור באמצע העניין, ונאמר עכ"פ את המסקנא. לפי ענ"ד אין ברור שהוא צודק בטענתו. הוא מביא ראיה מפנינה, על פי מה שאמרו חז"ל ובבא בתרא דף ט"ז: שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו. פנינה ציערה את חנה לשם שמים, ונענשה. כל ילדיה נפטרו, כמו שנאמר ושמואל א' ב', ה', וְרַבַּת בָּנִים אִמְלָלָה. ממילא לדעתו הוא הדין שאין להניח לתינוק לבכות בשביל הריוח שיצא מכך.

לפי טעם החובות הלבבות הוקשה לי, בשלמא בכי התינוק מובן, שהוא בכדי להתיך את הלחה מהמת, אך מה נאמר על הזקנים? מדוע לזקנים יש נטייה לבכות? לשעבר חשבתני, כי הזקנים בוכים בגלל שהם יותר צדיקים ויראי שמים מהצעירים. אך אח"כ נתברר לי כי זה לא הסיבה. הזקנים רגישים יותר, ובאה להם הבכיה בקלות. גם אצל הנשים זה כך. הן רגישות ובוכות. וכך אחז"ל, אשה דמעתה מצויה. וצריכים לברר, מדוע עשה זאת ה' הסיבה שכתב החובות הלבבות, אינה מסבירה אלא את בכי התינוקות, וזה לא שייך לנשים וזקנים. אלא מה? כנראה שישנן סיבות נוספות לריבוי הבכי.

וממשיך בספר מועדיך לחיים, ראיתי להרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א בספרו אמרי פנחס (תשעה באב אות שצ"ו), תינוק שבוכה סימן שיהיה חכם, כי הדמעות הם פסולת המות. וכשהוא בוכה הרבה, סימן שנתברר המת. ושאינו בוכה, סימן שהוא שוטה שלא נתברר המת. על ידי הבכי יוצאת פסולת המת.

הכרתי בצעירותי במשפחה תינוק שאינו בוכה. היה ממש פלא עצום. ידעו שתינוק זה לא היה בוכה. ואכן כשאני ראיתו במשך השנים הבאות, ניכר עליו שהוא קצת משונה. לא שוטה, אך אדם שלא מתנהג בצורה רגילה.

נמצאנו למדים לעניינינו, כי רבים אומרים, אדרבה, תן לו לבכות. ומצד שני רבים לא מסכימים לזה.

בספר פתח דבריך ודף קע"ט וברך קל"ב הביא את דברי הגר"א גוטמאכר שדיברנו עליו, והוא מעיר כי אף שהתפילה עולה אז בלי מונע, מכל מקום, כיון שאפשר לתת לתינוק מוצץ, ודאי שצריך לעשות זאת, ואין לומר שזה ממעט בעת הרצון. התינוק לא צריך לסבול בגלל זה.

הוא כותב שם על מוהלים מסויימים, שמן הראוי היה לדרוש עליהם, "אל תקרי מוהלים,

אבל חושבני שיש חילוק. אנו מדברים על המילה, וזה בשב ואל תעשה. לא גרמנו בידיים לצער התינוק. יש מצוה לימול את הבן, וממילא בגלל זה הוא בוכה. אנו מניחים לו לבכות בשב ואל תעשה. אי אפשר לבוא ולחדש בקום ועשה למנוע את בכיו בידיים, להביא לו מוצץ ושאר דברים להרגיעו, כי זה לא פשוט כ"כ כמו שנתבאר, אבל פנינה ציערה את חנה בקום ועשה.

הערה מהקהל: מרן שליט"א גם אומר שזה תועלת לתינוק.

תשובת מרן שליט"א: צריכים לדעת, סם הרדמה עלול לפעמים להזיק לתינוק. כיון שזה סובל אריכות, נאריך על כך בהזדמנות אחרת. לא ידוע לי עד היום אם המציאו איזה סם הרדמה שברור ובטוח שאינו מזיק לתינוק. לכן נראה לי שיש לנהוג בדרך ממוצעת, אם התינוק בוכה יותר מדאי, סובל מאד, צריכים למצוא דרכים להרגיעו. אבל אם בכיו פחות או יותר ממוצע, נראה שהוא טוב ומועיל לו, ואין למנעו מכך.

יש עוד פרטים להוסיף בנושא, ועוד חזון למועד בס"ד.

שורת הציבור:

שאלה מהקהל: יש מוהלים שנותנים לתינוק יין עם צמר גפן או במוצץ בכדי להרגיעו, אולי זה פתרון לכאבי התינוק?

תשובת מרן שליט"א: היין הזה נועד לטשטש אותו מעט. וכמו שנוהגים לעשות זאת באמירת הפסוק ויחזקאל ט"ז, ו'אמר לך בְּדַמְיָךְ חַיִּי. וְאִמֵּר לך בְּדַמְיָךְ חַיִּי. אך ראינו שיש תינוקות המתייסרים מאד, וגם זה לא עוזר להם להירגע. איני יודע במה זה תלוי, במוהל או בתינוק, או בדברים אחרים. זכורני ששמענו תינוק בוכה אפי' בזמן הסעודה. בוכה ובוכה ובוכה, ולא

הצליחו להרגיעו. סבו מאד נלחץ מזה, ברוך ה', בסוף הסתדר. לכן אנו אומרים, אם בכיו יותר מהרגיל, אפשר להשתמש בדרכים הנז"ל להרגיעו, אך אם בכיו כרגיל אצל שאר התינוקים, אין להשתמש בסם הרגעה. תמיד הדרך הממוצעת היא הראויה יותר. צריכים להוסיף פה כמה פרטים, אך לעת עתה נעצור פה.

שאלה מהקהל: יש משחות מסוימות שאינן מרדימות לגמרי, אלא מצמצמות מעט את הכאבים והתחושות במקום. כמו משחות המצויות אצל רופאי השיניים, שהמטופל מרגיש את הטיפול, אך הוא לא חש כאבים. האם זה מותר או אסור?

תשובת מרן שליט"א: לפי האוסרים, האומרים שהברית צריכה להיות דוקא מתוך צער, אין הכי נמי, לא ראוי לעשות זאת. ואפילו שעדיין יש לו צער מועט, לדבריהם אין לעשות זאת כלל וכלל, ועדיף שיסבול יותר. כך לפי השיטה המחמירה. אני בכל אופן מסכים עם מה שאתה אומר, שאפשר לעשות משהו ממוצע.

שאלה מהקהל: האם לומר פיוט 'אהוב יברך' בברית מילה?

תשובת מרן שליט"א: למה לא? אבל רק מקומות מסויימים נוהגים כך, ולא נחלת כולם.

שאלה מהקהל: האם ישנה בעיא בברית מילה שעל ידי רופא?

תשובת מרן שליט"א: גם אם זה תופס, זה לא רצוי. צריך שהמוהל יהיה ירא שמים. רופא שהוא לא דתי, ודאי שזה לא רצוי. יש מוהלים מומחים המבינים ומנוסים היטב גם מבחינה רפואית, ואין צריך ללכת דוקא לרופאים.

נסיים כמו שפתחנו, שיזכנו השם ב"ה שצום עשירי בטבת ייהפך לששון ולשמחה בקרוב, אכ"ר.